

2.9. ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Γιάννης Ανδρουτσόπουλος

1. Ορισμός

Ο όρος *γλώσσα των νέων* δηλώνει το σύνολο των γλωσσικών φαινομένων που χαρακτηρίζουν την επικοινωνία των νέων μεταξύ τους. Παρά τον χαρακτηρισμό «γλώσσα», η γλώσσα των νέων δεν είναι ένα αυτοτελές γλωσσικό σύστημα, αλλά μια «κοινωνιόλεκτος» [sociolact], δηλαδή ένας τρόπος ομιλίας με λεξιλογικά, πραγματολογικά και δομικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιείται υπό ορισμένες συνθήκες επικοινωνίας και είναι μέρος της γλωσσικής συνείδησης μιας κοινότητας. Η κοινωνική βάση της γλώσσας των νέων είναι η «παρέα», το δίκτυο των συνομηλίκων. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει μια ενιαία γλώσσα των νέων, αλλά ένα σύνολο από επιμέρους τρόπους ομιλίας με κοινές τάσεις διαμόρφωσης και κοινά γλωσσικά στοιχεία. Καθώς η ελληνική έρευνα είναι ακόμη περιορισμένη, τα στοιχεία που ακολουθούν συνδυάζουν ευρήματα από διάφορες γλώσσες.

2. Χαρακτηριστικά της γλώσσας των νέων

2.1. Το νεανικό λεξιλόγιο περιλαμβάνει τόσο εκφράσεις χωρίς αντίστοιχο στην κοινή γλώσσα (π.χ. για τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα μιας νεανικής κουλτούρας) όσο και εκφράσεις που δηλώνουν μια ιδιαίτερη στάση (οικειότητα, αξιολόγηση, ειρωνεία) απέναντι σε ένα γνωστό αντικείμενο αναφοράς [1] (π.χ. ο χαρακτηρισμός *η ώρα του παιδιού* για το μάθημα των αγγλικών). Ιδιαίτερα παραγωγικά *σημασιολογικά πεδία* είναι οι κοινωνικές κατηγορίες (π.χ. *φλώρος, τύπισσα*), οι βιωματικές και κοινωνικές εμπειρίες (π.χ. *ξεσαλώνω* 'διασκεδάζω'), οι ψυχολογικές καταστάσεις (π.χ. *τα πήρα στο κρανίο* 'εκνευρίστηκα'), οι αξιολογικές εκφράσεις (π.χ. *αστέρι, σούπερ, τζάμι, χάσιμο* 'πολύ καλό') και επιτακτικές εκφράσεις (*ψιλο-, χοντρο-, кара-, με τρέλα*). Ειδικά για την έκφραση αξιολόγησης και επίτασης έχουν διαπιστωθεί ιδιαίτερα *συντακτικά σχήματα*, στα ελληνικά π.χ. «*και γαμώ* + Ονοματική Φράση» (*και γαμώ τις φάσεις* 'πολύ καλή φάση'). Η νεανική επικοινωνία χρησιμοποιεί πολυάριθμες *στερεότυπες εκφράσεις* για την οργάνωση του διαλόγου, όπως χαιρετισμούς (*έλα ρε, τσα γεια*), προσφωνήσεις (*ρε μεγάλε*), φιλικές υβριστικές προσφωνήσεις (*ρε μαλάκα*), εκφράσεις συμφωνίας (*Μέσα είσαι!*), άρνησης (*Ούτε με σφαίρες!*), επιδοκιμασίας (*Φοβερό! Έγραψε!*), έναρξης μιας αφήγησης (π.χ. *Άκου φάση!*).

Η *δημιουργία και ανανέωση* του νεανικού λεξιλογίου γίνεται με τέσσερις βασικούς τρόπους: α) αλλαγή σημασίας (π.χ. *κόκαλο* 'μεθυσμένος'). β) δανεισμός, κατά κύριο λόγο από τα αγγλικά (π.χ. *χάι* 'κεφάλτος, φτιαγμένος'). γ) επιλογές προτύπων *σχηματισμού λέξεων*, [2] π.χ. το επίθημα *-άς* για κατηγορίες της νεανικής κουλτούρας με αγγλική βάση (*γκραφιάς, σκινάς, μεταλάς, τσοπεράς* κ.ά.) και δ)

τροποποίηση λέξεων χωρίς αλλαγή της βασικής τους σημασίας, είτε με επιθήματα (τσιγάρο > τσιγαριά) είτε με σύντμηση (ματσωμένος > ματσό) είτε με μετάθεση φθόγγων ή συλλαβών, τα λεγόμενα ποδανά [3] ('ανάποδα', π.χ. μεναγκό 'γκόμενα').

2.2. Η έρευνα της νεανικής συνομιλίας ασχολείται με φαινόμενα της επικοινωνίας όπως π.χ. η γλωσσική επιθετικότητα, ο διάλογος νέων – ενηλίκων και η αλλαγή γλωσσικού κώδικα. Μελέτες σε διάφορες χώρες δείχνουν ότι οι νέοι χρησιμοποιούν στη διαλογική τους επικοινωνία το σύνολο των *γλωσσικών πηγών* της κοινότητας όπου ζουν. Εδώ συγκαταλέγονται καταρχήν οι γλώσσες και οι γλωσσικές ποικιλίες του κοινωνικού περιγυρου, όπως η τοπική διάλεκτος (έστω και αν οι νέοι δεν τη μιλούν συστηματικά) ή η *γλώσσα μιας εθνικής μειονότητας*. [4] Ακόμη, στοιχεία από τα μέσα ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, π.χ. σλόγκαν από διαφημίσεις, ατάκες από ταινίες και τραγούδια κ.ά. Στοιχεία από τις παραπάνω πηγές συνταιριάζονται δημιουργικά στον νεανικό διάλογο, *συγκροτώντας ένα «μωσαϊκό» που μεταβάλλεται ανάλογα με τις επικοινωνιακές ανάγκες της στιγμής*. [5] Ο τρόπος που γίνεται αυτό, δηλαδή ποια στοιχεία επιλέγουν οι νέοι και πώς τα χρησιμοποιούν στην επικοινωνία τους, αντανακλά τις πολιτισμικές επιρροές και *την κοινωνική τοποθέτηση της κάθε νεανικής παρέας*. [6]

2.3. Συστηματικές διαφορές μεταξύ νέων και ενηλίκων ομιλητών μιας κοινότητας έχουν μελετηθεί με τις στατιστικές μεθόδους της κοινωνιογλωσσολογίας. Εξετάζεται η αναλογία πρότυπης και μη πρότυπης γλώσσας (διαλέκτου, λαϊκής γλώσσας) κυρίως στη φωνολογία και σε μικρότερο βαθμό στη μορφολογία, τη σύνταξη και τους συνομιλιακούς δείκτες. Έχει διαπιστωθεί ότι οι νέοι ομιλητές χρησιμοποιούν στοιχεία μη πρότυπης γλώσσας συχνότερα από ό,τι ενήλικοι ομιλητές. Η διαφορά αυτή ερμηνεύεται είτε ως ένδειξη γλωσσικής αλλαγής, όταν καινοτομικά φαινόμενα εμφανίζονται συχνότερα στην ομιλία των νέων, είτε *ως φαινόμενο «ηλικιακής διαβάθμισης»*, [7] όταν στιγματισμένα φαινόμενα είναι συχνότερα στη νεότητα απ' ό,τι στην ενήλικη ζωή.

3. Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί μια νεανική γλώσσα είναι α) η κοινωνικά θεσμοποιημένη κατηγορία της νεότητας και β) κάποια μορφή νεανικής κουλτούρας και «αυτόνομης» νεανικής επικοινωνίας. Οι περισσότερες έρευνες περιορίζουν την κατηγορία της νεότητας στην εφηβική ηλικία (12-18 ετών), άλλες συμπεριλαμβάνουν και τη μετεφηβική ηλικία (έως 25 ή 30 ετών). Ιστορικά, *μορφές νεανικής γλώσσας υπήρχαν ήδη σε προηγούμενους αιώνες*. [8] Ωστόσο η γλώσσα των νέων έγινε μαζικό φαινόμενο από τα μεταπολεμικά χρόνια και ιδιαίτερα κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Αυτό ανάγεται στην αυξανόμενη οικονομική και πολιτισμική ανεξαρτησία των νέων στις σύγχρονες κοινωνίες, αλλά και στην κοινή επιρροή από νεανικές κουλτούρες αγγλοαμερικανικής προέλευσης.

Γιατί οι νέοι αναπτύσσουν δικούς τους τρόπους έκφρασης; Οι εξηγήσεις της βιβλιογραφίας συνδυάζουν τρεις παράγοντες. *Κοινωνιολογικά*, [9] κάθε ηλικία έχει ιδιαίτερα γλωσσικά χαρακτηριστικά που συναρτώνται με τυπικές συνθήκες επικοινωνίας. Τα κοινωνικά δίκτυα των νέων είναι στενότερα από αυτά των ενηλίκων, γεγονός που εντείνει την πίεση γλωσσικής συμμόρφωσης με την παρέα. Ακόμη, οι συμβάσεις γλωσσικής ευγένειας και απόστασης που απαιτούνται στην ενήλικη ζωή δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη πλήρως κατά την εφηβεία. Έτσι εξηγείται το ότι η συχνότητα μη πρότυπης γλώσσας είναι μεγαλύτερη στη νεότητα από ό,τι στην ενήλικη ζωή. *Ψυχολογικά*, κατά τη νεανική ηλικία διαμορφώνεται η προσωπική και κοινωνική ταυτότητα. Η απόρριψη κατεστημένων τρόπων συμπεριφοράς και ο πειραματισμός με εναλλακτικά μοντέλα, τάσεις που γενικότερα χαρακτηρίζουν την εφηβεία, εκφράζονται και γλωσσικά. Με την ιδιαίτερη γλώσσα τους, οι νέοι συμβολίζουν ότι ανήκουν σε μια ηλικία με δικά της ενδιαφέροντα και αξίες, που διαφέρει τόσο από τα παιδικά όσο και από τα ενήλικα χρόνια. *Επικοινωνιακά*, λειτουργίες της γλώσσας όπως η εκφραστικότητα, η πρωτοτυπία και το γλωσσικό παιχνίδι ίσως είναι ισχυρότερες στη νεανική ηλικία απ' ό,τι στη μετέπειτα ζωή.

Διαφορές της νεανικής γλώσσας σε σχέση με τον *τόπο διαβίωσης*, την *κοινωνική προέλευση* και το *φύλο* των νέων έχουν μελετηθεί για τις αναλογίες πρότυπης και μη πρότυπης γλώσσας (βλ. παραπάνω 2.3). Σε ό,τι αφορά το νεανικό λεξιλόγιο, η μέχρι τώρα έρευνα δεν επιτρέπει γενικεύσεις. Φαίνεται πάντως ότι η χρήση υβριστικού λεξιλογίου και υβριστικών προσφωνήσεων είναι συχνότερη ανάμεσα σε αγόρια. Σαφέστερη είναι η σχέση της γλωσσικής έκφρασης με τη *συμμετοχή σε μια νεανική κουλτούρα*. Οι νεανικές «σκηνές» που συγκροτούνται γύρω από μουσικά στιλ (π.χ. punk, metal, hip-hop) χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα λεξιλόγια και τρόπους συνομιλίας που διαμορφώνονται υπό την επιρροή αγγλόφωνων νεανικών μέσων. Σε ό,τι αφορά τις *περιστάσεις επικοινωνίας*, [10] τα διάφορα στοιχεία της νεανικής γλώσσας χρησιμοποιούνται συστηματικά μόνο στα πλαίσια της ομάδας συνομηλίκων, τόσο ιδιωτικά όσο και στα διάφορα νεανικά στέκια. Τούτο σημαίνει ότι η γλωσσική συμπεριφορά των νέων είναι διαφορετική π.χ. στην αυλή του σχολείου από ό,τι μέσα στην τάξη. Στοιχεία νεανικής γλώσσας εμφανίζονται επίσης στα διάφορα νεανικά μέσα ενημέρωσης και ψυχαγωγίας (νεανικά περιοδικά, *νεανικό ραδιόφωνο*, [11] σίχτοι τραγουδιών κλπ.).

4. Γλωσσική αλλαγή

Η εξέλιξη της νεανικής γλώσσας δείχνει αντίρροπες τάσεις. Μια τάση προς *ανομοιογένεια* οφείλεται στα επικοινωνιακά κίνητρα του γλωσσικού πειραματισμού και της εκφραστικής πρωτοτυπίας (βλ. παραπάνω 3). Οι παραγωγικές κατηγορίες του λεξιλογίου και οι στερεότυπες εκφράσεις (βλ. παραπάνω 2.1) ανανεώνονται με ταχείς ρυθμούς σε κάθε νεανική παρέα ξεχωριστά. Μια αντίρροπη τάση προς *ομοιογένεια* δημιουργούν τα πολιτισμικά και γλωσσικά πρότυπα που διαδίδονται από νεανικά μέσα ενημέρωσης και ψυχαγωγίας. Έτσι π.χ. η πολιτισμική ταυτότητα των νεανικών μουσικών «σκηνών» συμβολίζεται γλωσσικά με τον *αγγλόφωνο-*

διεθνή τους προσανατολισμό. [12] Ταυτόχρονα, στοιχεία της νεανικής γλώσσας *περνούν στην κοινή γλώσσα* [13] ως σύμβολα νεανικότητας. Οι νέοι διατηρούν ορισμένες εκφράσεις τους στην ενήλικη ζωή, οι γονείς χρησιμοποιούν ένα μέρος από το επίκαιρο λεξιλόγιο των παιδιών τους, ενώ τα ΜΜΕ προβάλλουν δείγματα νεανικής γλώσσας, π.χ. στη διαφήμιση. Ωστόσο, η διάδοση του νεανικού λεξιλογίου δεν έχει εξηγηθεί ακόμη ικανοποιητικά.

5. Γλωσσικές στάσεις

Η γλώσσα των νέων αποτελεί αντικείμενο συζήτησης και αξιολόγησης τόσο στην προφορική επικοινωνία όσο και στα μέσα ενημέρωσης. *Νέοι και ενήλικοι ομιλητές αξιολογούν τη γλώσσα των νέων με διαφορετικό τρόπο.* [14] Η *στάση των ενηλίκων* είναι συχνά επικριτική και διορθωτική. Γονείς και δάσκαλοι αντιδρούν ιδιαίτερα αρνητικά απέναντι στο υβριστικό και βωμολοχικό λεξιλόγιο, χωρίς ίσως να αντιλαμβάνονται ότι το λεξιλόγιο αυτό έχει συγκεκριμένες (διαπροσωπικές, αξιολογικές) λειτουργίες και ότι η συχνότητά του μειώνεται με την είσοδο στην ενήλικη ζωή. *Οι νέοι* προσάπτουν στη γλώσσα τους αξίες θετικές όπως π.χ. ευθύτητα, αλληλεγγύη, ταύτιση με μια νεανική κουλτούρα. *Στα μέσα ενημέρωσης, η στάση απέναντι στη νεανική γλώσσα* [15] κυμαίνεται ανάμεσα στην αποδοχή («γλωσσική δημιουργικότητα») και τον στιγματισμό («γλωσσική πενία»). Στην Ελλάδα, ο ημερήσιος και περιοδικός Τύπος προβάλλει κατά κανόνα μια στρεβλωμένη εικόνα του νεανικού λεξιλογίου, παρουσιάζει τη γλώσσα των νέων ως κάτι «ακατανόητο» και την αξιολογεί με στερεότυπα (π.χ. συρρίκνωση του νεανικού λεξιλογίου σε «150 λέξεις») που δεν έχουν επιστημονική βάση. Ένα τέτοιο στερεότυπο είναι η μη αναγνώριση του γεγονότος ότι οι κοινωνικές ομάδες αναπτύσσουν ένα ιδιαίτερο είδος λόγου που εξυπηρετεί την εσωτερική επικοινωνία της ομάδας, αλλά ταυτόχρονα ορίζει και την ταυτότητά της.

6. Διδακτικές εφαρμογές

Στη βιβλιογραφία έχουν προταθεί *διδακτικές ενότητες με αντικείμενο τη γλώσσα των νέων στο μάθημα της γλώσσας* [16] σε επίπεδο λυκείου. Ο στόχος της διδακτικής εφαρμογής είναι διπλός: Οι μαθητές βλέπουν τα χαρακτηριστικά, τις λειτουργίες και τις συνθήκες χρήσης του λεξιλογίου τους από μια άλλη οπτική γωνία. Ταυτόχρονα, η γλώσσα των νέων χρησιμεύει ως αφορμή για να συζητηθούν στην τάξη θέματα όπως η γλωσσική ποικιλότητα (κοινωνικές διαφορές στη χρήση της γλώσσας), η γλωσσική νόρμα (τι θεωρείται «σωστό» και «κατάλληλο» σε διάφορες περιστάσεις), η γλωσσική εξέλιξη και αλλαγή. Όσο για το υλικό, ο δάσκαλος ζητά από τους μαθητές είτε να γράψουν ένα διάλογο ανάμεσα σε νέους είτε να συλλέξουν νεανικές λέξεις και εκφράσεις προφορικά (με ένα απλό ερωτηματολόγιο) ή από γραπτές πηγές. Οι ίδιοι οι μαθητές παρουσιάζουν στην τάξη π.χ. τη σημασία ή ετυμολογία των λέξεων ή μια σύγκριση του υλικού με λεξικά της κοινής γλώσσας, ενώ ο δάσκαλος καθοδηγεί τη συζήτηση στα παραπάνω γενικότερα θέματα. Με παρόμοιο τρόπο, η γλώσσα των νέων μπορεί να

χρησιμοποιηθεί στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας (σε προχωρημένο επίπεδο), όπου η περιέργεια των νεαρών μαθητών για την έκφραση των συνομηλίκων τους στην υπό εκμάθηση γλώσσα είναι μεγάλη.

A. Γενική βιβλιογραφία και συνδέσεις στο διαδίκτυο

Οι τίτλοι παρατίθενται σε οκτώ υπο-ενότητες, οι έξι από τις οποίες έχουν ως βάση τη γλώσσα-αντικείμενο. Εκτεταμένη ξενόγλωσση βιβλιογραφία διατίθεται ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα του συγγραφέα: <http://www.Archetype.de>

1. Ξενόγλωσσοί τίτλοι με γενικότερο και θεωρητικό ενδιαφέρον

ANDERSSON, L. & P. TRUDGILL. 1990. *Bad Language*. Οξφόρδη: Blackwell.

ANDROUTSOPOULOS, J. K. 1998. Forschungsperspektiven auf Jugendsprache: ein integrativer Überblick. Στο *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language*, επιμ. J. K. Androutsopoulos & A. Scholz, 1-34. Φρανκφούρτη: Peter Lang.

CHESHIRE, J. 1987. Age-and generation-specific use of language. Στο *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society*, επιμ. U. Ammon, N. Dittmar & K. J. Mattheier, 1ος τόμ., 761-780. Βερολίνο & Νέα Υόρκη: de Gruyter.

ROMAINE, S. 1984. *The Language of Children and Adolescents*. Οξφόρδη: Blackwell.

2. Συλλογές με άρθρα για διάφορες γλώσσες

ANDROUTSOPOULOS, J. K. & A. SCHOLZ, επιμ. 1998. *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language. Soziolinguistische und linguistische Perspektiven*. Φρανκφούρτη: Peter Lang.

RADTKE, E., επιμ. 1993. *La lingua dei giovani*. Τυβίγγη: Narr.

3. Ελληνικά

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. Κ. 1997. Η γλώσσα των νέων σε συγκριτική προοπτική. Ελληνικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 17ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.*, 562-576. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

——— 1998. Γλώσσα των νέων και γλωσσική αγορά της νεανικής κουλτούρας. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 18ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.*, 41-55. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

ΑΡΟΣΤΟΛΟΥ-ΠΑΝΑΡΑ, Α. 1994. Language change under way? The case of the definite article in Modern Greek. Στο *Themes in Greek Linguistics*, επιμ. I. Phillipaki-Warbuton et al., 397-404. Άμστερνταμ & Φιλαδέλφεια: Benjamins.

ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Α. & Δ. ΓΟΥΤΣΟΣ. 1999. *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- IORDANIDOU, A. & I. ANDROUTSOPOULOS. 1997. Teenage slang in Modern Greek. Στο *Greek Linguistics '95. Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*, επιμ. G. Drachman et al., 1ος τόμ., 267-276. Γκράτς: Neugebauer.
- 1998. Medieneinstellungen gegenüber Jugendsprache: Printmedien in Griechenland. Στο *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language*, επιμ. J. K. Androutsopoulos & A. Scholz, 305-325. Φρανκφούρτη: Peter Lang, [Διατίθεται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση: <http://www.archetype.de>]
- ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Γ. 1986. Η γλώσσα των νέων. Στο *Γλώσσα. Αναζητήσεις και συζητήσεις*, επιμ. Ελληνικός Γλωσσικός Όμιλος. Αθήνα: Καρδαμίτσας.

4. Αγγλικά

- CHESHIRE, J. 1982. *Variation in an English Dialect*. Κέμπριτζ: Cambridge University Press.
- EBLE, C. 1996. *Slang & Sociability. In-group Language among College Students*. Τσάπελ Χιλ & Λονδίνο: The University of North Carolina Press.
- ECKERT, P. 1989. *Jocks and Burnouts: Social Categories and Identity in High School*. Νέα Υόρκη: Teachers College Press.
- LABOV, T. 1992. Social and language boundaries among adolescents. *American Speech* 67(4): 339-366.
- RAMPTON, B. 1995. *Crossing. Language and Ethnicity among Adolescents*. Λονδίνο: Longman.
- INTERNET: COLT (Corpus of London Teenage Speech). Νορβηγικό ερευνητικό πρόγραμμα για τη νεανική γλώσσα στο Λονδίνο. Η ιστοσελίδα περιλαμβάνει εκτενή βιβλιογραφία και δείγματα του γλωσσικού υλικού. URL: www.hd.uib.no/colt/

5. Γαλλικά

- FRANHOIS-GEIGER, D. & J.-P. GOUDAILLER, επιμ. 1991. *Parlures Argotiques* (=Langue Française 90). Παρίσι.
- BOYER, H., επιμ. 1997. *Les mots des jeunes. Observations et hypothèses* (=Langue Française 114). Παρίσι: Larousse.

6. Γερμανικά

- ANDROUTSOPOULOS, J. K. 1998. *Deutsche Jugendsprache: Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen*. Φρανκφούρτη: Peter Lang.
- AUGENSTEIN, S. 1998. *Funktionen von Jugendsprache*. Τυβίγγη: Niemeyer.
- NOWOTNICK, M. 1989. *Jugend, Sprache und Medien. Untersuchungen von Rundfunksendungen für Jugendliche*. Βερολίνο & Νέα Υόρκη: de Gruyter.
- SCHLOBINSKI, P., G. KOHL & I. LUDEWIGT. 1993. *Jugendsprache. Fiktion und Wirklichkeit*. Όπλαντεν: Westdeutscher Verlag.
- SCHLOBINSKI, P. & N.-C. HEINS, επιμ. 1998. *Jugendliche und "ihre" Sprache: Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme*. Όπλαντεν: Westdeutscher Verlag.

7. Ιταλικά

BANFI, E. & A. SOBRERO, επιμ. 1992. *Il linguaggio giovanile degli anni Novanta*. Ρώμη & Μπάρι: Laterza.

LICEO DI MENDRISIO. 1998. *Vocabolario del linguaggio giovanile*. Chiasso: Edizioni Tettamanti.

INTERNET. *LinguaGiovani*. Κόμβος τεκμηρίωσης για την ιταλική γλώσσα των νέων. Περιλαμβάνει βιβλιογραφία, πληροφορίες για τρέχουσα έρευνα και λίστα με δημοσιεύματα Τύπου.

URL: www.maldura.unipad.it/filo/giovani/giovani.html

8. Σουηδικά

KOTSINAS, U.-B. 1994. *Ungdomsspråk*. Ουψάλα: Hallgren & Fallgren.

KOTSINAS, U.B., A.B. STENSTRÖM & A.-M. KARLSSON, επιμ. 1997. *Ungdomsspråk i Norden*. MINS 43. Στοκχόλμη: Department of Scandinavian Languages, Stockholm University.

INTERNET. *UNO* (Teenage Language in the Nordic Countries). Διακρατικό ερευνητικό πρόγραμμα για τη γλώσσα των νέων και τη γλωσσική επαφή στις σκανδιναβικές χώρες. Εκτενής βιβλιογραφία.

URL: www.uib.no/uno/unoEng/

B. Ειδική βιβλιογραφία

1. Χαρακτηριστικά της γλώσσας των νέων

Πρόσφατες μελέτες για το νεανικό λεξιλόγιο είναι Androutsopoulos & Iordanidou 1997· Ανδρουτσόπουλος 1997 (ελληνικά)· Boyer 1997 (γαλλικά)· Eble 1996 (αγγλικά)· Androutsopoulos 1998 (γερμανικά)· Liceo di Mendrisio 1998 (ιταλικά).

Για τη νεανική συνομιλία βλ. Γεωργακοπούλου & Γούτσος 1999 (Κεφ. 5)· Schlobinski, Kohl & Ludewigt 1993· Augenstein 1998 (γερμανικά).

Τη γλωσσική συμπεριφορά των νέων σε συνθήκες πολυγλωσσίας μελετά ο Rampton 1995 (αγγλικά). Για στατιστικές έρευνες και την έννοια της «ηλικιακής διαβάθμισης» γενικότερα, βλ. Cheshire 1987 και Romaine 1984.

2. Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Κοινωνικές διαφορές στη νεανική γλωσσική χρήση έχουν μελετήσει οι Cheshire 1982· Eckert 1989· Labov 1992 (αγγλικά).

Για τη γλωσσική χρήση σε διάφορες νεανικές κουλτούρες και νεανικά μέσα, βλ. Augenstein 1998· Nowottnick 1989 και τις συνεισφορές στα Schlobinski & Heins 1998 (γερμανικά) και Androutsopoulos & Scholz 1998.

3. Γλωσσική αλλαγή

Για τον εφήμερο χαρακτήρα και την κοινωνική διάδοση της αργκοτικής γλώσσας γενικότερα, βλ. Andersson & Trudgill 1990.

Για τη σχέση αγγλικών στοιχείων στη γλώσσα των νέων και νεανικής κουλτούρας, βλ. Androutsopoulos 1998 (γερμανικά).

Για μια σύγκριση του νεανικού λεξιλογίου και κειμένων της νεανικής κουλτούρας σε διάφορες γλώσσες, βλ. Ανδρουτσόπουλος 1997 και 1998.

4. Γλωσσικές στάσεις

Ο στιγματισμός της νεανικής γλώσσας αναφέρεται στο μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας. Περιπτώσεις και επιχειρήματα γλωσσικού στιγματισμού συζητούν οι Andersson & Trudgill 1990. Τις στάσεις των νέων περιγράφουν εκτεταμένα οι Schlobinski, Kohl & Ludewigt 1993 (γερμανικά). Τις στάσεις του ελληνικού Τύπου απέναντι στη γλώσσα των νέων έχουν μελετήσει οι Ιordanidou & Androutsopoulos 1998.

5. Διδακτικές εφαρμογές

Τα σχετικά άρθρα είναι δυσεύρετα και δεν παρατίθενται στην επιλεγμένη βιβλιογραφία. Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να επικοινωνήσουν με τον συγγραφέα.

[1] **Κείμενο 1:** Eble, C. 1996: *Slang & Sociability. In-group Language among College Students*. Τσάπελ Χιλ & Λονδίνο: The University of North Carolina Press, σελ. 49-50.

©

...Η slang συνήθως παρέχει ένα εναλλακτικό λεξιλόγιο για πράγματα που ήδη έχουν ένα όνομα. [...] Οι λέξεις της slang δεν έχουν ομοιόμορφη κατανομή στα σημασιολογικά πεδία του λεξιλογίου. Ονόματα που δεν χρησιμοποιούνται σε περιστάσεις ανεπίσημης επικοινωνίας δεν έλκουν slang συνώνυμα, για παράδειγμα αφηρημένες έννοιες όπως *αγία τριάδα*, τεχνικοί όροι όπως *χρωμόσωμα*, φυσικά φαινόμενα όπως *βαρύτητα* και έννοιες από ειδικές περιοχές του επιστητού, όπως π.χ. το *φώνημα* της γλωσσολογίας. [...] Η slang υπηρετεί τις ανθρώπινες και όχι τις επαγγελματικές εκφραστικές ανάγκες. [...] Η slang είναι αρκετά προβλέψιμη σε ό,τι αφορά το σημασιολογικό της εύρος, που κατά κύριο λόγο επικεντρώνεται στις κοινωνικές σχέσεις. Η slang παρέχει στους χρήστες της γλώσσας λέξεις για χαρούμενα και λυπητερά συναισθήματα, για την επιτυχία και την αποτυχία, για την έκφραση συμφωνίας και διαφωνίας. Οι αξιολογικοί όροι είναι πολυάριθμοι, καθώς οι slang λέξεις μάλλον κρίνουν παρά ορίζουν. Το slang λεξιλόγιο δηλώνει ακραίες

κρίσεις (το πολύ καλό και το πολύ κακό) χωρίς μεγάλη αξιολογική διαβάθμιση. Η slang σπάνια ακολουθεί τη μέση οδό. Υποτιμητικοί όροι για όσους δεν ανήκουν στην παρέα ή κουλτούρα του ομιλητή είναι πολύ συχνοί. [...] Σχεδόν όλες οι κοινωνικές ομάδες που χρησιμοποιούν slang, ακόμη και οι φοιτήτριες, δημιουργούν ή δανείζονται υποτιμητικές λέξεις για τη γυναίκα, παρουσιάζοντάς την ως αντικείμενο ή ζώο. Η slang συχνά παραβιάζει τα γλωσσικά ταμπού της γενικής κουλτούρας. Στα αγγλικά, η περιφρόνηση των κοινωνικών συμβάσεων φαίνεται στην αφθονία slang λέξεων για τα απόκρυφα μέρη του σώματος, τα σωματικά εκκρίματα και το σεξ...

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[2] Κείμενο 2: Iordanidou, A. & I. Androutsopoulos. 1997. Teenage slang in Modern Greek. Στο *Greek Linguistics '95. Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*, επιμ. G. Drachman et al., 1ος τόμ., 267-276. Γκκρατς: Neugebauer.

©

...Πολλές καινούριες λέξεις της γλώσσας των νέων (ΓτΝ) σχηματίζονται με ένα σχετικά μικρό απόθεμα παραγωγικών τύπων, που από κοινωνιογλωσσική σκοπιά μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες. [...]

Πρώτον, η ΓτΝ χρησιμοποιεί αρκετούς τύπους σχηματισμού λέξεων που είναι ενεργοί και σε άλλες ποικιλίες της νέας ελληνικής, π.χ. *-άς, -άκιας, -άτος, -ιάρης, -δικο, -μένος*.

Δεύτερον, βρίσκουμε ορισμένους μη πρότυπους τύπους σχηματισμού που χρησιμοποιούνται στη ΓτΝ, αλλά και στη λαϊκή γλώσσα και σε διάφορες αργκό. Εδώ ανήκουν

- α)** τα παραγωγικά επιθήματα *-όβιος* και *-άνος* που συνδυάζονται τόσο με ελληνικές όσο και με αγγλικές βάσεις, π.χ. *πάρτι > παρτόβιος, μπαρ > μπαρόβιος*.
- β)** το μόρφημα *-ς* που χρησιμεύει σε ορισμένες περιπτώσεις ως παραγωγικό επίθημα, π.χ. *έπιπλο > έπιπλος* (οπαδός της λαϊκής μουσικής).
- γ)** ορισμένες διαδικασίες μορφικής τροποποίησης, όπως αποκοπή και μετάθεση συλλαβών.

Τρίτον, παρατηρείται η καινοτομική χρήση ορισμένων γνωστών τύπων παραγωγής. Μία περίπτωση είναι ο συνδυασμός ενός επιθήματος με βάσεις από ένα επιπρόσθετο μέρος του λόγου, π.χ. το επίθημα *-ιά* σχηματίζει στη ΓτΝ αφηρημένα ουσιαστικά από επίθετα και μετοχές (*άνετος > ανετιά, ψαγμένος > ψαγμενιά*). Μια δεύτερη περίπτωση είναι η αλλαγή σημασιολογικής λειτουργίας του επιθήματος, π.χ. το υποκοριστικό επίθημα *-άκι* χρησιμοποιείται και σαν επίθημα παραγωγής

(π.χ. *πρέζα* > *πρεζάκι*). Τέλος, διάφορα επιθήματα μπορούν να συνδυαστούν με ασυνήθιστες (για την κοινή γλώσσα) βάσεις όπως χαιρετισμούς και ηχομιμητικές λέξεις, π.χ. *καληνύχτα* > *καληνυχτάκιας* (συνοδός, αλλά όχι φίλος μιας κοπέλας) και *μπλι-μπλι* (ήχος ηλεκτρονικών παιχνιδιών ή ηλεκτρονικής μουσικής) > *μπλιμπλίκια* (ηλεκτρονική μουσική)».

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[3]

Στη γαλλική ΓτΝ, η τεχνική που αντιστοιχεί στα δικά μας τα *ποδανά* ονομάζεται *verlan* (ανάποδο του *l'envers*), π.χ. η λέξη *femme* (γυναίκα) γίνεται *meuf* και η λέξη *mec* (τύπος) γίνεται *keum*. Μια από τις πιο πρόσφατες εργασίες για τα *verlan* είναι της γλωσσολόγου Vivienne Méla (άρθρο στον συλλογικό τόμο Boyer 1997). Η Méla γράφει:

«...Το *verlan* δεν είναι ένας ενιαίος, ομοιογενής τρόπος ομιλίας. Υπάρχουν πολλά ρεύματα και υπο-διάλεκτοι ανάλογα με την πόλη, τη γειτονιά και την σύνθεση του πληθυσμού της. Ωστόσο, το *verlan* είναι ουσιαστικά μια αργκό των προαστίων (*banlieue*), μια αργκό της παρέας που συχνά συνδέεται με νεαρούς απογόνους μεταναστών. Είναι μια αντρική αργκό. Μια γρήγορη ανάλυση του *verlan* λεξιλογίου δείχνει ότι το *verlan* χρησιμοποιείται κυρίως για να μιλήσει κανείς για συμπλοκές, σεξ, ναρκωτικά και κλοπές. Τα ρήματα δράσης και κίνησης είναι πολυάριθμα, ενώ απουσιάζουν όροι που αναφέρονται σε διανοητικές πράξεις...».

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[4] Η χρήση μειονοτικών γλωσσών από νέους της εθνικής πλειοψηφίας έχει καταγραφεί για την Αγγλία (Rampton 1995), τη Σουηδία (Kotsinas 1994) και τη Γερμανία (Auer και Dirim, αδημοσίευτο). Οι Peter Auer και Inci Dirim μελέτησαν τη χρήση της τουρκικής από νέους μη τουρκικής προέλευσης στο Αμβούργο:

«...Ιδίως σε γειτονιές του Αμβούργου με έντονα πολυεθνική σύσταση πληθυσμού έχει αναπτυχθεί (προφανώς μόλις τα τελευταία χρόνια) μια μορφή νεανικής γλωσσικής χρήσης που περιλαμβάνει τούρκικες εκφράσεις και επικοινωνιακές ρουτίνες. Όπως δείχνουν ηχογραφήσεις αυθόρμητης επικοινωνίας, πρόκειται όχι μόνο για μεμονωμένες τούρκικες λέξεις που ενσωματώνονται στη γερμανική γλώσσα (π.χ. βρισιές), αλλά και για ολόκληρα εκφωνήματα και σειρές εκφωνημάτων, π.χ. η ερώτηση για την ώρα και η απάντηση σε αυτήν. Τέτοιες ρουτίνες χρησιμοποιούνται έστω και αν κανένας από τους συνομιλητές δεν είναι τουρκικής καταγωγής. Έτσι για παράδειγμα διαπιστώσαμε ότι νέοι με γερμανική, αφγανική και τυνησιακή καταγωγή χρησιμοποιούν στη μεταξύ τους επικοινωνία ένα στιλ ομιλίας που περιλαμβάνει τουρκικά στοιχεία. [...] Τα τουρκικά είναι λοιπόν αναπόσπαστο τμήμα της επικοινωνίας σε παρέες με νέους από διαφορετική εθνική προέλευση καθώς και σε τάξεις σχολείων με μεγάλη αναλογία Τούρκων

μαθητών. Φαίνεται, όμως, ότι η εκμάθηση και χρήση τους δεν κινείται από λόγους συνειδητής πολιτικής ή ιδεολογικής διαφοροποίησης από τους Γερμανούς ή τον κόσμο των ενηλίκων, αλλά πρώτα και κύρια από το γεγονός ότι τα τουρκικά είναι συνεχώς παρόντα στο συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον και απολαμβάνουν κύρους στα κοινωνικά πλαίσια της γειτονιάς...».

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[5] Schlobinski, P., G. Kohl & I. Ludewigt. 1993. *Jugendsprache. Fiktion und Wirklichkeit*. Όπλαντεν: Westdeutscher Verlag, σελ. 114.

©

...Το παιχνιδιάρικο μαστόρεμα με διάφορα γλωσσικά ύφη –η αρχή του bricolage– είναι ένα ουσιαστικό γνώρισμα της νεανικής επικοινωνίας. Η σύνδεση διαφόρων τρόπων ομιλίας, η χρήση διαφορετικών πολιτισμικών πηγών και η μετατροπή τους στη ροή της επικοινωνίας ανήκουν στη δημιουργική γλωσσική χρήση των νέων. Προκειμένου να εκδιπλωθεί αυτή η δημιουργικότητα απαιτούνται ορισμένες συνθήκες-πλαίσιο, οι οποίες επιτρέπουν και ευνοούν μια ελεύθερη γλωσσική διαμόρφωση. Έτσι δεν φαίνεται παράξενο ότι το παιχνίδι με τη γλώσσα γεννιέται και ξεδιπλώνεται κάτω από σχετικά αδόμητες συνθήκες επικοινωνίας, όπου οι νέοι μπορούν συχνά να αποφασίσουν οι ίδιοι για το πώς θα τις γεμίσουν και θα τις διαμορφώσουν. Το διάλειμμα ανάμεσα στις σχολικές ώρες και οι ανεπίσημες συναντήσεις της παρέας είναι τυπικά παραδείγματα για περιστάσεις όπου η επιρροή θεσμών και ενηλίκων είναι μικρή. Αν μάλιστα η διάθεση των ίδιων των νέων είναι χαλαρή και οι συμμετέχοντες γνωρίζονται μεταξύ τους, τότε δεν υπάρχει πλέον εμπόδιο για την δημιουργική διαμόρφωση της γλώσσας...

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[6] Κείμενο 3: Georgakopoulou, A. 1999. Doing youth in and through conversational narratives. Στο *Language and ideology. Selected Papers from the 6th International Pragmatics Conference*, Verschueren, J. επιμ., Antwerp: IPrA, σελ. 125-142.

©

...Η συνεργατική στάση των συμμετεχόντων στην συγκρότηση της διήγησης συνδέεται στενά με έναν λόγο-«μωσαϊκό» που περιλαμβάνει μια πλειάδα από φωνές και κείμενα. Αυτή η πολυφωνία γίνεται φανερό σε συχνές αλλαγές ύφους που χαρακτηρίζονται από τα παρακάτω γλωσσικά στοιχεία:

- α)** Φωνολογικά ή λεξιλογικά περάσματα στην τοπική διάλεκτο ή σε άλλες μη πρότυπες γλωσσικές ποικιλίες, που χρησιμοποιούνται με τρόπο ειρωνικό για

να δημιουργήσουν διάσταση ανάμεσα σε ορισμένες νοοτροπίες.

β) Πέρασμα σε επίσημες γλωσσικές ποικιλίες και σε απομιμήσεις καθαρεύουσας. Παρόμοιες αλλαγές ύφους, που αποτελούν γενικότερα πηγή χιούμορ στην προσωπική επικοινωνία των Ελλήνων, οφείλουν την εκφραστική τους ισχύ στο γεγονός ότι η χρήση τους δεν αρμόζει στις περιστάσεις επικοινωνίας. Συνεπώς προσφέρονται για την δημιουργία μιας ειρωνικής απόστασης ανάμεσα στον αφηγητή και τις φωνές της αφήγησης στις οποίες αποδίδεται η «καθαρεύουσα».

γ) Διακειμενικές αναφορές σε δημοφιλή είδη κειμένου (π.χ. τηλεοπτικά διαφημιστικά, τραγούδια, κείμενα από περιοδικά, αστεία, κτλ.) καθώς και σε κείμενα της ίδιας της παρέας, όπως π.χ. παλιότερες αφηγήσεις και ποιήματα καταγραμμένα στο κοινό ημερολόγιο της παρέας. Οι αναφορές αυτές συχνά είναι σύντομες, π.χ. μια ατάκα ή ένα παράθεμα, για παράδειγμα η επαναλαμβανόμενη φράση *Μίλα του ρε, μίλα του*. Αυτά τα κείμενα ανήκουν στο κοινό απόθεμα γνώσης ολόκληρης της παρέας και αποτελούν γλωσσικό και συμβολικό «κεφάλαιο» για την ομάδα. Συνεπώς χρησιμοποιούνται ως «προκατασκευασμένες» αξιολογήσεις που προσδίνουν κύρος στο επιχείρημα ή στην στάση της αφηγήτριας...

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[7] Κείμενο 4: Romaine, S. 1984. *The Language of Children and Adolescents*, Oxford, Blackwell, σελ. 104-105.

©

...Η προσωπική βιογραφία περιλαμβάνει τρόπους συμπεριφοράς που θεωρούνται κατάλληλοι για κάθε στάδιο ζωής. Όλοι μας συνηθίζουμε να κρίνουμε, περισσότερο ή λιγότερο συνειδητά, τους ανθρώπους με βάση την εμφάνισή και τη συμπεριφορά τους. Η ομιλία είναι μόνο ένα από τα διάφορα στοιχεία της συμπεριφοράς που υπόκεινται σε ηλικιακή διαβάθμιση. Ορισμένοι πολιτισμοί διαθέτουν πολύπλοκες τελετουργίες μύησης που σημαδεύουν την είσοδο ενός ατόμου σε ένα νέο στάδιο ζωής ή τη μετάβαση από ένα στάδιο στο επόμενο. Στις περισσότερες βιομηχανικές κοινωνίες δεν υπάρχουν τέτοιες τελετουργίες. Ωστόσο, κάποιος που δεν ντύνεται όπως «αρμόζει» στην ηλικία του θεωρείται γελοίος, το ίδιο και ένας ενήλικος που προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τη νεανική γλώσσα της νέας γενιάς. Μιλώντας λοιπόν για γλωσσικούς τύπους ηλικιακής διαβάθμισης, εννοώ την χαρακτηριστική γλωσσική συμπεριφορά που είναι ταιριαστή σε και τυπική για διάφορα στάδια ζωής. Μία από τις πιο συνηθισμένες γλωσσικές διαφορές ανάμεσα σε ηλικιακές ομάδες είναι η «νεανική αργκό». Πρόκειται για μία πολύ επιφανειακή διαφορά, που ωστόσο επαρκεί για να διακρίνει ηλικιακές ομάδες. [...] Η χρήση ενός ειδικού λεξιλογίου στα πλαίσια μίας κοινωνικής (ηλικιακής ή και επαγγελματικής) ομάδας πληροί μία βασική λειτουργία: δείχνει συμμετοχή στην ομάδα και διευκολύνει την επικοινωνία ανάμεσα σε ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα. [...] Επιπλέον, πολυάριθμες κοινωνιογλωσσικές έρευνες

έχουν καταδείξει συσχετισμούς ανάμεσα στην ηλικία και σε φωνολογικά ή γραμματικά στοιχεία. [...] Σε γενικές γραμμές, φαίνεται ότι η χρήση κοινωνικά στιγματισμένων γλωσσικών στοιχείων φτάνει στο αποκορύφωμά της κατά την εφηβεία.»

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[8] Κείμενο 5: EBLE, C. 1996. *Slang & Sociability. In-group Language among College Students*. Τσάπελ Χιλ & Λονδίνο: The University of North Carolina Press, σελ. 38.

©

Πριν από τον 20ό αιώνα, στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν υπήρχε νεανική κουλτούρα ξέχωρη από το σχολείο. Συνεπώς ό,τι δείγμα νεανικής αργκό έχει καταγραφεί, είναι σχεδόν αποκλειστικά μαθητική και κολεγιακή αργκό. Παρόλο λοιπόν που η μαθητική αργκό του 19ου αιώνα δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτική για το σύνολο της νεανικής αργκό της περιόδου αυτής, μας παρέχει τα καλύτερα διαθέσιμα παραδείγματα για τις γλωσσικές πρακτικές των νέων του περασμένου αιώνα. [...] Συλλογές μαθητικής αργκό του 19ου αιώνα δείχνουν πώς η γλωσσική δημιουργικότητα τίθεται στην υπηρεσία της καθημερινής αγορίστικης ζωής. Συλλογές από διάφορα σχολεία περιλαμβάνουν συνώνυμα για την παραμέληση των σχολικών υποχρεώσεων, για κοινωνικά αποτυχημένους μαθητές, για το ποτό και τα σπορ, για κορίτσια, αποχωρητήρια και έλλειψη χρημάτων. Πρόκειται για σημασιολογικές κατηγορίες που είναι ακόμη παραγωγικές στη γλώσσα των αμερικανών μαθητών. Από άλλες σκοπιές, όμως, οι αργκό του 1890 και του 1990 δεν είναι συγκρίσιμες. Οι λέξεις και εκφράσεις του 1890 δείχνουν μια εσωστρεφή ομάδα χωρίς ενδιαφέρον για μια ευρύτερη κοινωνική σκηνή ή νεανική κουλτούρα. Πριν το 1900 η μαθητική αργκό δεν αναφερόταν ούτε στη μουσική ούτε σε μόδες. Τέτοιες αναφορές στη λαϊκή κουλτούρα έρχονται μόνο κατά τον 20ο αιώνα.

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[9] Η γερμανίδα κοινωνιολόγος και εκπαιδευτικός Nave-Herz (1989, 629) συνοψίζει την κοινωνική λειτουργία της ΓΤΝ ως εξής:

©

«...Από κοινωνιολογική σκοπιά η ΓΤΝ δεν είναι απλά ένα μέσο μετάδοσης πληροφοριών, αλλά αποτελεί ταυτόχρονα σύμβολο ενός κοινωνικού ρόλου. Με τη χρήση της ο ομιλητής διαχωρίζει τον εαυτό του από το ρόλο του παιδιού και του ενηλίκου και δηλώνει συμμετοχή στη νεανική κουλτούρα. Αντίστροφα, η νεανική παρέα ελέγχει μέσω της γλώσσας ποιος θέλει να ανήκει σε αυτήν και ποιος όχι.

Κατά συνέπεια η ΓτΝ έχει τόσο λειτουργία κοινωνικής διαφοροποίησης όσο και κοινωνικού ελέγχου...»

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[10] Κείμενο 6: Androutsopoulos, J. K. 1998. *Deutsche Jugendsprache: Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen*, Frankfurt a.M., Peter Lang, σελ. 45-47.

©

...Η ερευνητική βιβλιογραφία παρέχει πότε σκόρπιες ενδείξεις, πότε βάσιμα ευρήματα πάνω στις απαραίτητες συνθήκες επικοινωνίας για τη χρήση μιας ιδιαίτερης νεανικής γλώσσας. Η γενική εικόνα είναι ότι η ιδιαίτερη γλώσσα ενεργοποιείται μόνο στα πλαίσια της παρέας. Η χρήση της ΓτΝ προϋποθέτει λοιπόν συνομηλικότητα και συμμετρική κοινωνική σχέση ανάμεσα στους επικοινωνούντες. [...] Οι Schlobinski, Kohl και Ludewigt (1993) παρουσιάζουν την περιγραφή των περιστάσεων χρήσης ενός παρεϊστικού στιλ ομιλίας ως ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα της έρευνάς τους. Διατυπώνουν τρεις παράγοντες με τις ακόλουθες παραμέτρους:

- α)** βαθμός οικειότητας της παρέας·
- β)** βαθμός δόμησης της περίπτωσης·
- γ)** βαθμός συναισθηματικής ατμόσφαιρας.

Έτσι, μια υψηλή οικειότητα, μια μη οργανωμένη περίπτωση και μια ζωντανή ατμόσφαιρα αποτελούν τις ιδανικές συνθήκες για την εμφάνιση δημιουργικών τρόπων ομιλίας και γλωσσικών παιχνιδιών. [...] Ο γερμανός ερευνητής J. Schwitalla (1994) ασχολείται εκτενώς με τις περιστάσεις στις οποίες εμφανίζονται τρόποι ομιλίας χαρακτηριστικοί για μια νεανική παρέα. Τονίζει την σημασία της μη οργανωμένης περίπτωσης, διακρίνει συγκεκριμένα γλωσσικά συμβάντα και τύπους διαλόγου, και θεωρεί τον αριθμό των συνομιλητών ως σημαντικό παράγοντα. Ο Schwitalla γράφει: «Σε αυτές τις αβίαστες συναντήσεις οι νέοι χρησιμοποιούν διάφορους τύπους επικοινωνίας και συνομιλίας που είναι χαρακτηριστικοί για την μη οργανωμένη νεανική επικοινωνία: Χαιρετιούνται και αποχαιρετιούνται, ανταλλάσσουν πληροφορίες, κλείνουν ραντεβού, διηγούνται εμπειρίες δικές τους και άλλων, πειράζουν ο ένας τον άλλον, επιχειρηματολογούν (π.χ. σχετικά με μουσικά συγκροτήματα και δίσκους), συζητάνε σοβαρά για προβλήματα και ζητήματα λίγο-πολύ συνδεδεμένα με τον δικό τους κόσμο, και αναλογίζονται τί θέλουν να πετύχουν στο μέλλον και πώς. Σε γενικές γραμμές, όσο περισσότεροι νέοι είναι συγκεντρωμένοι [...] τόσο συχνότερα χρησιμοποιούν εκφράσεις της παρέας και τόσο συχνότερα ανταλλάσσουν πειράγματα».

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[11] Η Nowottnick (1989, 314) για τη γλωσσική χρήση στο νεανικό ραδιόφωνο στη Γερμανία:

©

...Με τη χρήση χαρακτηριστικών στοιχείων της νεανικής γλώσσας, ο εκφωνητής ενσωματώνει τη γλωσσική ποικιλία της ομάδας-στόχου στην ομιλία του και επιδιώκει έτσι μια επικοινωνιακή προσέγγιση προς τους ακροατές, η οποία μπορεί όμως να ερμηνευθεί και ως κολακεία και κατά συνέπεια να κριθεί αρνητικά. Ωστόσο, τα στοιχεία νεανικής γλώσσας δεν είναι και τόσο συχνά στις εκπομπές που αναλύσαμε, σε αντίθεση με την πλούσια χρήση καθημερινού λεξιλογίου. Εδώ πρέπει όμως να συνυπολογιστεί η δομή της νεανικής γλώσσας, που δεν εξαντλείται σε μεμονωμένες λέξεις και εκφράσεις, αλλά περιλαμβάνει και ορισμένες αρχές γλωσσικής χρήσης που μπορούν να πραγματωθούν και με λεξιλόγιο της καθομιλουμένης και κοινής γλώσσας. Οι αρχές αυτές καταγράφηκαν σε πολλές εκπομπές του εμπειρικού υλικού: μεταφορά, υπερβολή και δυναμισμός στην έκφραση, παιχνιδιάρικη χρήση της γλώσσας (δημιουργικότητα, πειραματισμός) και ενσωμάτωση αγγλικών στοιχείων. Η εφαρμογή αυτών των αρχών δημιουργεί σήματα γλωσσικής νεανικότητας, με χαρακτηριστικότερο όλων την τάση προς υπερβολή.»

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[12] Κείμενο 7: Androutsopoulos, J. K. 1998. *Deutsche Jugendsprache: Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen*, Frankfurt a.M., Peter Lang, σελ. 578-581

©

...Αν δει κανείς τα γλωσσικά δάνεια ως μέρος ενός «εισαγόμενου» πολιτισμικού ρεύματος, τότε η κοινωνική-συμβολική αξία των γλωσσικών δάνειων εντάσσεται σε μια εισαγόμενη κουλτούρα. Αν δεχτούμε ότι οι νεανικές κουλτούρες λειτουργούν ως πολιτισμικά πρότυπα και ταυτόχρονα ως σημεία διαφοροποίησης από άλλες κοινωνικές και ηλικιακές ομάδες, τότε και οι αγγλισμοί της νεανικής γλώσσας θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο: ως γνωρίσματα ειδικών ενδιαφερόντων και τρόπων ζωής από τη μια μεριά, και ως μέσα για τη γλωσσική διαφοροποίηση μιας ομάδας από την άλλη. Η διαφοροποίηση μέσω αγγλισμών είναι αποτελεσματική απέναντι σε ενήλικες με περιορισμένες γνώσεις της αγγλικής γλώσσας, το ίδιο όμως και απέναντι σε συνομηλίκους, στον βαθμό που η διαφοροποίηση δεν ανάγεται στη γνώση της ξένης γλώσσας, αλλά στη γνώση των πολιτισμικών στοιχείων που δηλώνονται με την ξένη γλώσσα. [...] Ένα μεγάλο μέρος των αγγλικών στοιχείων στη ΓΤΝ δεν κατακτάται μέσα από το μάθημα των αγγλικών στο σχολείο ούτε με την ανάγνωση αγγλικών εφημερίδων. Αντίθετα, οι πηγές του είναι τα διάφορα μέσα της νεανικής κουλτούρας: video-clips, μουσικά περιοδικά, συνοδευτικά φυλλάδια δίσκων κ.ά. [...] Τα αγγλικά στοιχεία που

κατακτώνται με αυτό τον τρόπο χαρακτηρίζονται από επικαιρότητα: Νεολογισμοί της καθομιλουμένης αγγλικής καθώς και διαφόρων αγγλικών αργκό αναπαράγονται σε γερμανικά νεανικά κείμενα προτού καν καταγραφούν σε αγγλικά λεξικά. Αυτή η μη θεσμοποιημένη κατάκτηση παίζει, εξάλλου, αποφασιστικό ρόλο στην περιορισμένη διάδοση των δανείων αυτών στην κοινωνία-δέκτη. Αγγλισμοί που προέρχονται από ειδικές πολιτισμικές πηγές διαδίδονται μεν σε ολόκληρη την επικράτεια, αλλά μόνο στα πλαίσια ειδικών κοινωνικών ομάδων και σκηνών. Κάθε νεανική σκηνή δανείζεται τις λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται στα μέσα της ίδιας κουλτούρας στον αγγλόφωνο χώρο. [...] Ο δανεισμός αργκοτικών αγγλισμών αντικατοπτρίζει μια προσέγγιση βιωματικών εμπειριών σε διεθνές επίπεδο: Συγκρίσιμες νεανικές ομάδες σε διάφορες χώρες βασίζονται στις ίδιες πολιτισμικές πηγές. Καθώς τα «ήθη και έθιμα» μιας νεανικής κουλτούρας (στον χορό, στον τρόπο ντυσίματος, στην κοινωνική τοποθέτηση κλπ.) ισχύουν ανεξάρτητα από την κάθε χώρα, η νεανική πολιτισμική γνώση εκφράζεται σε διάφορες γλώσσες με τα ίδια διεθνή δάνεια...

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[13] **Κείμενο 8:** Kotsinas, U.-B. 1997. Young people's language. Norm, variation and language change. Στο *Stockholm Studies in Modern Philology*, N.S. 11, 109-132. Stockholm: Almqvist & Wiksell, σελ. 128-129.

©

...Μια γλωσσική καινοτομία που παράγεται στη ροή της ομιλίας, είτε στ' αστεία είτε ως δήλωση αντίθεσης σε κοινωνικές νόρμες, μπορεί να εμφανιστεί μία και μόνη φορά και στη συνέχεια να εξαφανιστεί (1ο στάδιο). Μπορεί όμως να αναπαραχθεί από τους ίδιους ή διαφορετικούς ομιλητές, στην ίδια ή σε μια διαφορετική παρέα, ως αποτέλεσμα παρόμοιων περιστάσεων. Αν η καινοτομία επαναληφθεί συνειδητά, π.χ. από μέλη της ίδιας παρέας, μπορεί να γίνει μέρος του ειδικού κώδικα επικοινωνίας αυτής της παρέας και σταδιακά να λειτουργήσει ως σινιάλο οικειότητας και πίστης προς την παρέα (2ο στάδιο). Αν ένα γλωσσικό στοιχείο χρησιμοποιηθεί με αυτό τον τρόπο για κάμποσο καιρό, η νεωτεριστική του αξία συνήθως χάνεται. Τότε αυτή η λέξη (ή φωνολογική εναλλακτική κτλ.) είτε εξαφανίζεται και αντικαθίσταται από μια καινούρια λέξη –πράγμα που συχνά συμβαίνει με λέξεις της slang– είτε διαδίδεται σε άλλες νεανικές παρέες που πιθανόν να την υιοθετήσουν είτε για τη νεωτεριστική της αξία είτε χάρη του κύρους που απολαμβάνει η παρέα που πρωτοκαθιέρωσε τη λέξη. Όπως και παραπάνω, η καινοτομία είτε θα εξαφανιστεί μετά από λίγο καιρό είτε θα συνδεθεί σταδιακά με ορισμένες κοινωνικές ταυτότητες, π.χ. την τοπική, εθνική ή σεξουαλική ταυτότητα της παρέας που χρησιμοποιεί τη γλωσσική καινοτομία (3ο στάδιο). Στη συνέχεια, η καινοτομία μπορεί να περάσει και σε νέες παρέες, και αν διαδοθεί πλατιά ίσως γίνει σημάδι της νεανικής γλώσσας γενικότερα, έτσι ώστε η χρήση της να σημαδεύει αντίθεση προς ενήλικες συμβάσεις και ταυτότητες (4ο στάδιο). Υπάρχουν λέξεις που παραμένουν στη γλώσσα των νέων για πολλές

γενεές. Σιγά-σιγά, όμως, η αρχική νεωτεριστική αξία και εικονοκλαστική εκφραστικότητα της λέξης προφανώς μειώνεται ή χάνεται εντελώς, και η εναλλακτική μπορεί να εξαφανιστεί.

Όσο η εναλλακτική χρησιμοποιείται κυρίως από νέους, συνήθως στιγματίζεται ως «κακή προφορά», «απρόσεχτη ομιλία» κτλ. Καμιά φορά όμως η εναλλακτική ακολουθεί τους ομιλητές στην ενήλικη ζωή τους και γίνεται μέρος της ενήλικης γλώσσας τους (5ο στάδιο). Ένας άλλος τρόπος εισόδου στην ενήλικη γλώσσα είναι η μίμηση από ενηλίκους λόγω της νεωτεριστικής αξίας που έχει η λέξη γι' αυτούς. Αν η εναλλακτική υιοθετηθεί από ενήλικες, μπορεί να καταχωρηθεί σε κάποια τοπική ή κοινωνική διάλεκτο με χαμηλό ή υψηλό κύρος, ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκουν οι χρήστες της. [...] Τέλος, η νέα εναλλακτική ίσως χάσει σταδιακά την υφολογική συνδήλωση της «κακής γλώσσας» και περάσει στην κοινή πρότυπη γλώσσα (6ο στάδιο). Είναι γεγονός ότι πολλές slang λέξεις περνούν στην κοινή γλώσσα και γίνονται μάλιστα δεκτές και στη γραπτή γλώσσα, αφότου η εκφραστική τους συνδήλωση χαθεί ως αποτέλεσμα συχνής χρήσης και οι ομιλητές δεν γνωρίζουν πλέον την αρχική σημασία της λέξης. Οι αγγλικές λέξεις foolish και idiotic είναι παραδείγματα για την εξέλιξη αυτή...

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[14] Κείμενο 9: Schlobinski, P., Kohl, G. & I. Ludewigt 1993. *Jugendsprache. Fiktion und Wirklichkeit*. Opladen: Westdeutscher Verlag, σελ. 204-205.

©

Οι αναλύσεις των συνεντεύξεων για τις γλωσσικές στάσεις δείχνουν ένα διαφοροποιημένο επίπεδο σκέψης των νέων σε ό,τι αφορά το γλωσσικό τους στιλ και αυτό των ενηλίκων. Οι νέοι με τους οποίους μιλήσαμε αναφέρθηκαν σε γλωσσικά γνωρίσματα όχι μόνο του δικού τους τρόπου έκφρασης, αλλά και αυτού των γονιών και δασκάλων, και αναλογίστηκαν τη γλωσσική τους συμπεριφορά σε σχέση με την κατάσταση της επικοινωνίας και τον συνομιλητή τους.

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οι ίδιοι οι νέοι θεωρούν τη γλώσσα των νέων να μην ως έναν αυτονόητο τρόπο έκφρασης της νεανικής ομάδας, αλλά όχι ως το μοναδικό γλωσσικό μέσο επικοινωνίας. Η γλώσσα των νέων φανερώνεται σε ορισμένες εκφράσεις και σχήματα λόγου που χρησιμοποιούνται στην ομάδα των συνομηλίκων: ορισμένα συνομιλιακά και ενισχυτικά (επιτακτικά) μόρια, αγγλισμούς, νέους σχηματισμούς ή μεταλλαγές λέξεων. Το νεανικό στιλ ομιλίας σπάνια χρησιμοποιείται ρητά ως μέσο διαφοροποίησης από τους ενηλίκους. Αντίθετα, οι νέοι εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες που τους παρέχονται για δημιουργική γλωσσική χρήση και γλωσσικό πειραματισμό. [...]

Η εικόνα που έχουν οι ερωτηθέντες μαθητές για την γλώσσα των ενηλίκων είναι πλατιά. Οι κρίσεις εκτείνονται από εκτιμήσεις αποδοχής όπως *εντάξει* και *μια χαρά*

έως την αρνητική στάση, π.χ. *ακατανόητη* και *βαρετή*. Πολλοί μαθητές προσάπτουν στη γλώσσα των μεγάλων ιδιότητες όπως *κανονική*, *ευγενική* και *σωστή*, καθορίζοντάς την έτσι ως την κανονική γλώσσα της ευρύτερης κοινωνίας. Ωστόσο οι περισσότεροι μαθητές δυσκολεύτηκαν να δώσουν μια ακριβέστερη περιγραφή. Καθώς συνδέουν τη γλώσσα των ενηλίκων με συγκεκριμένα γνωστά τους πρόσωπα, μερικοί νέοι διακρίνουν τόσες ενήλικες γλώσσες όσοι και οι ενήλικοι που γνωρίζουν. Ακόμη και μέσα στην ίδια οικογένεια χρησιμοποιούνται διάφορα στιλ ομιλίας. Οι συνομιλητές μας αναφέρονται σε μητέρες που χρησιμοποιούν «πότε-πότε» νεανικές εκφράσεις, ενώ ο πατέρας περιγράφεται ως ο «παλιομοδίτης» που «δεν βάζει τέτοια λόγια στο στόμα του». Έτσι δεν ξενίζει το ότι μερικοί νέοι δεν διαπιστώνουν και τόσο μεγάλες διαφορές ανάμεσα στη δική τους γλώσσα και αυτή των ενηλίκων...

Μετάφραση-προσαρμογή: Γ. Ανδρουτσόπουλος

[15] Κείμενο 10: Iordanidou, A. & J. K. Androutsopoulos 1998. *Medieneinstellungen zur Jugendsprache: Printmedien in Griechenland*. Στο Androutsopoulos, J. K. & A. Scholz επιμ., *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language*. Frankfurt a.M: Peter Lang, 305-325. (Ελληνική δημοσίευση: *Πήρανε τη γλώσσα στο ...κρανίο*: στάσεις των ΜΜΕ απέναντι στη γλώσσα των νέων. Στο *Ελληνική Γλωσσολογία '97, Πρακτικά του Γ' Διεθνούς Γλωσσολογικού Συνεδρίου για την Ελληνική Γλώσσα*, 586-595. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999)
©

...Πολύ καθαρή είναι στο υλικό μας η αντίθεση ανάμεσα σε μέσα γενικού κοινού (δηλ. καθημερινές εφημερίδες και περιοδικά όπως π.χ. *Γυναίκα*) και μέσα κυρίως νεανικού κοινού, δηλ. περιοδικά όπως ΚΛΙΚ και ΜΑΧ. Τα μέσα γενικού κοινού παρουσιάζουν τη ΓΤΝ σαν κάτι ξένο, εξωτικό και ακατανόητο. Αντίθετα, τα νεανικά περιοδικά υιοθετούν την οπτική γωνία του κοινού τους. Η διαφορά αυτή φαίνεται τόσο σε ρεπορτάζ εφημερίδων όσο και στα κείμενα που συνοδεύουν γλωσσάρια νεανικής γλώσσας σε εφημερίδες και περιοδικά.

Σε ένα ρεπορτάζ εφημερίδας, οι νέοι τονίζουν πως οι εκφράσεις τους είναι ακατανόητες για τους γονείς: *Όταν είχα πει για πρώτη φορά στους γονείς μου «τα έχω πάρει στο κρανίο» νόμιζαν ότι είχα πάθει κάτι κακό. Πού να ήξεραν ότι σημαίνει είμαι νευριασμένη...* Μια δεύτερη εφημερίδα παραθέτει σαν δείγμα της ΓΤΝ ένα νεανικό «άγνωστο κείμενο», που συνοδεύεται από ένα γλωσσάρι απαραίτητο για την «αποκρυπτογράφηση». Μια τρίτη εφημερίδα παραθέτει ένα νεανικό διάλογο και στη συνέχεια σχολιάζει: *Οι νέοι μιλούν σήμερα με τη δική τους γλώσσα. Μια γλώσσα που δεν την έχουν διδαχτεί από τα σχολικά τους βιβλία ούτε και από τους καθηγητές τους. Για να την κατανοήσει κάποιος, όμως, χρειάζεται ...λεξικό.* Η ίδια εφημερίδα έχει λίγο παρακάτω μια λίστα με λέξεις και εκφράσεις που τιτλοφορείται *Λεξικό για να μπορείτε να συνεννοηθείτε*.

Αυτή την υποτιθέμενη ανάγκη των ενήλικων αναγνωστών για «αποκρυπτογράφηση» καλούνται προφανώς να συνδράμουν τα γλωσσάρια των περιοδικών γενικού τύπου, καθώς ο ρητός τους στόχος είναι η «βοήθεια στην επικοινωνία». Με τίτλους όπως *Πώς μιλούν οι νέοι* ή *Οδηγός για μητέρες*, τα γλωσσάρια αυτά αυτοπαρουσιάζονται σαν βοήθημα στην κατανόηση των νέων που μιλούν τη δική μας γλώσσα με το δικό τους τρόπο, όπως γράφει ένας Ταχυδρόμος του 1993.

Όταν τα νεανικά περιοδικά παρουσιάζουν γλωσσάρια της νεανικής γλώσσας, δεν κάνουν λόγο για προβλήματα κατανόησης του αναγνώστη. Αντίθετα, ο στόχος τους είναι να παραθέσουν επίκαιρα δείγματα από μια γλώσσα *ετερόκλητη και ζωντανή*, όπως λέει ένα ΚΛΙΚ του 1990. Τα νεανικά περιοδικά χαιρετίζουν τη γλωσσική δημιουργικότητα –*Οι νέοι άνθρωποι καταφέρνουν να δίνουν ζωή σε μια από τις πιο παλιές γλώσσες του κόσμου* –και παίρνουν θέση ενάντια σε καθαριστικές αντιλήψεις. Ένα MAX αναρωτιέται: *Και γιατί παρακαλώ η γλώσσα της Ακαδημίας Αθηνών είναι καλύτερη από τη γλώσσα του δρόμου;*

Βλέπουμε λοιπόν ότι γενικά και νεανικά μέσα ακολουθούν διαφορετικές επικοινωνιακές στρατηγικές στην παρουσίαση της ΓτΝ. Τα μέσα γενικού κοινού τονίζουν την απόσταση του (ενήλικου) δέκτη από το αντικείμενο (δηλαδή τη ΓτΝ), ενώ αντίθετα τα νεανικά μέσα εκφράζουν εγγύτητα και θετική αξιολόγηση του αντικειμένου. Και στις δύο περιπτώσεις, οι γλωσσικές στάσεις των μέσων αντιστοιχούν προφανώς σε (τυπικές, αναμενόμενες) στάσεις της πελατείας τους...

Μετάφραση: Γιάννης Ανδρουτσόπουλος

[16] **Κείμενο 11:** Γ. Ανδρουτσόπουλος. Γλώσσα των νέων και διδακτικοί στόχοι.

Σύμφωνα με άρθρα της γερμανικής βιβλιογραφίας γραμμένα από δασκάλους, η ενασχόληση με τη ΓτΝ στα πλαίσια του μαθήματος της γλώσσας εξυπηρετεί τους παρακάτω διδακτικούς στόχους:

- Οι μαθητές συνειδητοποιούν την ύπαρξη διαφόρων γλωσσικών ποικιλιών. Μαθαίνουν να βλέπουν τη γλώσσα όχι ως αυτόνομο οργανισμό, αλλά ως μέρος της κοινωνικο-πολιτισμικής δομής, το οποίο επιτρέπει τον συνεχή εμπλουτισμό των εκφραστικών δυνατοτήτων.
- Οι μαθητές κατανοούν ότι η χρήση της γλώσσας εξαρτάται από το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της επικοινωνίας καθώς και από τον στόχο της κάθε γλωσσικής ενέργειας.
- Κατανοούν τη δημιουργία επικοινωνιακών παρεξηγήσεων λόγω της χρήσης διαφορετικών γλωσσικών ποικιλιών.
- Κατανοούν την σύσταση μιας ειδικής γλώσσας.
- Κατανοούν τοπικές διαφορές στη γλωσσική χρήση των νέων.

- Αντιλαμβάνονται τις κοινωνικές λειτουργίες του ιδιαίτερου νεανικού λεξιλογίου, π.χ. εκδήλωση αλληλεγγύης με τη νεανική παρέα και διαφοροποίηση από άλλες κοινωνικές ομάδες.
- Οξύνουν την κριτική αντιμετώπιση της προσωπικής τους γλωσσικής χρήσης (π.χ. καταγράφοντας και ταξινομώντας στοιχεία νεανικής γλώσσας στη γλωσσική τους έκφραση).
- Μαθαίνουν να χρησιμοποιούν τις δυνατότητες που μας παρέχει η γλώσσα για την διεύρυνση της προσωπικής γλωσσικής έκφρασης.
- Οξύνουν τη δημιουργική τους δύναμη και φαντασία στη διαμόρφωση της γλωσσικής χρήσης.
- Μαθαίνουν να χειρίζονται τη γλωσσική ποικιλότητα ανάλογα με την περίπτωση και τον στόχο της επικοινωνίας.
- Ασκούνται στην αναγνώριση και περιγραφή γλωσσικών τύπων.
- Μαθαίνουν να χρησιμοποιούν ένα λεξικό.
- Ασκούνται στην αυτόνομη συλλογή και ταξινόμηση γλωσσικού υλικού.